

1930
V městysi Zruč nad Sázavou byla otevřena první prodejna obuvi značky Baťa.

1938
Koncern Baťa se rozhodl vybudovat ve Zručích nad Sázavou nové tovární město.

14. 2. 1939
Zástupci koncernu Baťa podepsali kupní smlouvu na pozemky hospodářských dvorů Domahůf a Zruč nad Sázavou velkostatkářka Jana Schebka.

Březen 1939
Započato s přípravnými pracemi první z projektovaných osmi továrních budov.

29. 5. 1939
První stroje byly instalovány a zprovozněny ve spýcharu zručského velkostatku. Se 150 zaměstnanci byla zahájena produkce tzv. bagánů, těžké pracovní obuvi.

28. 8. 1939
Zahájeny výkopové práce na stavbě první tovární budovy.

Konec října 1939
Zahájena stavba obecné školy v Batově.

15. 11. 1939
Započato s výstavbou vodojemu nad městem.

31. 12. 1939
Veškerá výrobní zařízení ze spýcharu transportována do první tovární budovy.

Leden 1940
Přistoupeno k výstavbě závodní tepelné elektrárny.

2. 1. 1940
Otevřeni první dílny ve III. etáži zprovozněna první tovární budova.

6. 1. 1940
Zprovozněna druhá dílna v první tovární budově: denní produkce každé dílny činila 1000 párů textilní pracovní obuvi.

22. 2. 1940
Dokončena první tovární budova (sloužila jak výrobním, tak dočasně i ubytovacím, vzdělávacím a společenským účelům).

Přelom jara a léta 1940
Dokončena mladší z dvojice budov pětízátěžových výrobních objektů.

Srpen 1940
V podnikovém jednodomku otevřena závodní lékařská ambulance.

18. 10. 1940
Položeny základy Společenského domu (dokončen 22. 4. 1941).

Prosinec 1940
V roce 1940 bylo dokončeno 150 rodinných domů.

Březen 1941
Dokončení budovy tříztřížební dvacíttřídní obecné školy.

Duben 1942
Do Říše byli na nucené práce odesáni první zaměstnanci ze Zruče nad Sázavou.

17. 4. 1942
V železniční stanici Baťovy závody byla otevřena ikonická čekárna zachycená ve Formanově filmu Lásky jedné plavovlásky.

Konec roku 1942
Okupačními úřady byla zakázána další výstavba (doposud postaveno 13 jedno- a dvoudomků, 116 dvojdomků a 20 čtyřdomků).

Září 1943
V Drážďanech byl popraven F. Gabrís a J. Šubrt za ilegální činnost v závodě.

V myslivkách můžeme být králi: o nic realitě, kteří se zařizují podle běhu světa.

Svec, který chce obouvat lidi v celém světě, musí vlastnit rukama prohmátat a porovnat nohy celého světa.

Co mohlo stát 100 000 korun, nemohlo stát 101 000 korun.

Tak co, holky, jak se vám líbí vojáci?

To se nemůže stát, aby se v takovýhle slusný společnosti něco ztratilo!

Jan Antonín Baťa

podnikatel v obuvnickém průmyslu, hlavní akcionář koncernu Baťa, a. s., Zlín (7. 3. 1898 – 23. 8. 1965)

Jméno Jana Antonína Baťi se stalo již za jeho života symbolem veřejně prožívaného podnikatelského úspěchu. Ovšem také předmětem malicherných sporů o jeho významu ve formování systému Baťa, koncernové a rodinné politiky. Do čela koncernu se dostal v okamžiku, kdy byl již systém Baťa do značné míry zformován. Přesto nelze Janu Antonínovi upřít zásadní vliv na vytváření nových výrobních programů, marketingových strategií a mediální reprezentace. Nepřehlédnutelné jsou jeho aktivity na poli enormního zájmu o firemní urbanismus a architekturu, ať již se zhmotní v mnoha dílech projektech v oblasti podnikové infrastruktury, nebo ve firemních spisech Budujeme stát pro 40 000 000 [lidí] (1937) a Průmyslové město (1939).

Miroslav Drofa

architekt, urbanista (25. 10. 1908 – 1. 5. 1984)

V roce 1928 nastoupil jako stavitel a rozpočtář stavebního oddělení firmy T. & A. Baťa ve Zlíně. Díky kontaktu s předními batšovskými architekty F. L. Gahurou, V. Karfikem a J. Voženilkem se vypracoval na předního reprezentanta zlínské funkcionalistické architektury. Ideálně snoubil dispozice stavebního ekonomy a projektanta, snižujícího stavební náklady při zachování vyššího standardu bydlení. Podílel se na projektech batšovských továrních měst v ČR a zahraničí. Nejvýznamnějšího úkolu se mu dostalo po roce 1939, kdy společně s V. Karfikem realizoval projekty tovární budovy č. 2, obecné školy, Společenského domu, svobodáren I–III i firemního sídliště ve Zručích nad Sázavou – Batově.

Josef Kolb

mistr obuvnické výroby, amatérský herec (30. 5. 1901 – 21. 11. 1982)

Pocházel ze Zlína, kde jako mnoho jeho krajanů a vrstevníků nalezl zaměstnání u firmy Baťa. V roce 1941 byl vyslán s dalšími zlínskými zaměstnanci do nového koncernového závodu ve Zručích nad Sázavou – Batově, kde se aktivně zapojil do kulturního a společenského života jako člen ochotnické souboru. Kolbova vzhledu a nepopíratelného hereckého talentu si povšiml režisér Miloš Forman, který jej obsadil do jedné z nepřehlédnutelných vedlejších rolí celovečerního snímku Lásky jedné plavovlásky (1965). Následovalo angažování ve snímku Hoří, má panenko (1967) a dalších. Kolbovou poslední rolí byla postava v psychologickém filmu Návraty režiséra Václava Matějky (1972).

Pokud se vám procházka po Batovské části Zruče líbila, můžete darovat batšovskou částku 99 Kč (nebo jakoukoliv jinou) na kulturně společenské projekty spojené s připomenutím batšovského odkazu ve Zručích. V plánu máme vybudování batšovské dílny nebo zpřístupnění některého z batšovských domků veřejnosti. K platbě můžete využít QR kód, který po otevření svého mobilního bankovníctví naskenujete do příkazu k úhradě, nebo použijte následující platební údaje: číslo účtu 443549369/0800, v. s. 06402111, text pro příjemce: Batovská stezka.

Turistické informační centrum Zruč nad Sázavou

Jak pracovat s QR kódem:

Otevřete fotoaparát ve svém mobilním telefonu (nebo aplikaci pro čtení QR kódů) a namiřte jej na kód. Na obrazovce mobilního telefonu se zobrazí odkaz – klepněte na něj a budete přeměrováni na požadovanou stránku. Pokud se vám stránky nezobrazí, zadejte v internetovém prohlížeči <https://batovska-zruc.cz> a klepněte na tři vodorovné čárky vpravo nahoře. Zvolte OBJEKTY, najdete stejné číslo objektu, jaké je uvedeno nad QR kódem, u něhož stojíte, a klepněte na fotku objektu.

Zámek 1, Zruč nad Sázavou	listopad–březen	duben, říjen	květen–září
+420 601 213 214	po–st: 8:00–11:00, 12:00–16:00 h	úř: čt, pá: 8:00–11:00, 12:00–15:00 h	po–pá: 8:00–11:00, 12:00–17:00 h
info@centrum@mesto-zruc.cz	úř: čt, pá: 8:00–11:00, 12:00–15:00 h	so, ne, svátky: 9:00–11:00, 12:00–17:00 h	so, ne, svátky: 9:00–11:00, 12:00–17:00 h

Duben 1950
V bývalém Batově bylo otevřeno Divadlo pracujících.

12. 11. 1965
V Praze měl premiéru celovečerní hraný film Miloše Formana Lásky jedné plavovlásky.

1995
Zručská výroba obuvi, proslavená v Evropě a zámoří, byla ukončena.

Kraj blanických rytířů

Stezka batšovskou Zručí

www.batovska-zruc.cz

Milí návštěvníci,

město Zruč nad Sázavou má kromě své staré čtvrti, již vědomo pseudogotický zámek s parkem, i svoji moderní tvář. Ta vznikla na přelomu 30. a 40. let 20. století v souvislosti s příchodem obuvnického koncernu Baťa, který zde v roce 1939 zahájil výrobu. Na zelené louce tehdy vyrostla zcela nová čtvrť – „Batov“ neboli „malý Zlín“ – s továrním areálem, obytnými domy, školou, Společenským domem i technickou infrastrukturou. Jednotný architektonický styl řadí Zruč mezi několik málo evropských měst, která dodnes nesou výraznou stopu Batovy urbanistické a sociální koncepce. Po 2. světové válce, v důsledku znárodnění, zde výroba pokračovala v národním podniku Sázavan Zruč, který na batšovskou tradici navázal a udržel obuvnickou výrobu ve městě téměř až do konce 20. století.

Zveme vás na procházku Novou Zručí, během níž poznáte nejvýznamnější batšovské stavby a místa spojená s každodenním životem zaměstnanců továrny. Obuvnický závod, proslulý zejména výrobou dětské obuvi vyvážené do celého světa, zásadně ovlivnil rozvoj města i jeho obyvatele. Ačkoli se původní velkorysé plány – letištiště, nemocnice či vysoké školy – nikdy plně neuskutečnily, zůstala zde mimořádně cenná ukáзка moderního průmyslového města 20. století, jehož odkaz je patrný dodnes.

Pomocí mapky v tomto letáku se můžete vydat po „Batovské stezce Zručí“ a postupně navštívit jednotlivé objekty. U každého z nich najdete QR kód, který vás zavede k dalším informacím, dobovým fotografiím a příběhům lidí, kteří zde žili a pracovali. Přejeme vám příjemnou a inspirativní procházku, při níž objevíte méně známou, ale neméně pozoruhodnou kapitolu dějin Zruče nad Sázavou.

Fota: Jaroslav Bouma; Fotoklub Zruč nad Sázavou, z. s.; J. A. Baťa: SOKA Zlín, sbírka fotografií Zlín, obálka č. 353, poř. č. 4; M. Drofa: <https://drofa.com/architekt>.
Texty: Mgr. Jana Tomalová (architektura); doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D. (osobnosti); PhDr. Josef Förster, Ph.D. (úvodní text) a volné zdroje.
Grafika a produkce: Art–I–Joke

Konec roku 1944
Po náletu na Baťovy závody ve Zlíně byly do Zruče převedeny dvě obuvnické dílny.

28. 10. 1945
Na základě dekrety prezidenta Dr. Edvarda Beneše z 24. 10. 1945 došlo ke znárodnění Batova koncernu.

Konec roku 1946
Ukončena činnost Baťovy školy práce.

27. 6. 1949
Vyhláškou ministra průmyslu byl zřízen národní podnik Sázavan.

1959
Otevřena (dvouletá) mistrovská průmyslová škola obuvnická a střední odborné učiliště.

1985
Bylo v Sázavou vyrobeno 7 722 000 párů obuvi, zisk dosáhl 491 mil. Kčs.

23. 5. 1945
Založena závodní revoluční rada KSČ.

22. 5. 1946
Zruč nad Sázavou – Batov navštívil ministr a předseda KSČ Klement Gottwald.

Konec roku 1944
Po náletu na Baťovy závody ve Zlíně byly do Zruče převedeny dvě obuvnické dílny.

Zlín nad Sáazavou?
Projděte se Baťovem a krok za krokem
objevujte, co mají společného
Baťův Zlín a naše Zruč!

Vyhledka Chabeřické skály

Na závěr baťovské stezky doporučujeme navštívit vyhledku nad Chabeřickými skálami (přístupná ze silnice č. 3369, na plánu označená hvězdičkou). Je z ní krásný výhled na celou západní polovinu Nové Zruče se všemi důležitými objekty.

GPS: 49,7505N,
15,0890E;
373 m n. m.

Tovární budovy

Podle zásad definovaných firemním manuálem Ideální průmyslové město (1938) byl výrobní areál koncernu Baťa, a. s., Zlín, ve Zruči nad Sáazavou – Baťově situován mezi řekou Sáazavou a železniční tratí. Tovární prostor kopíruje jejich průběh a stáčí se podél řeky a trati ve tvaru písmene U. Blízkost vydatného vodního zdroje a železniční trati byla pro výrobu a distribuci obuvi stěžejní. Podle původního regulačního plánu mělo být ve Zruči postaveno devět továrních budov. Prohibující válečný konflikt druhé světové války však nakonec umožnil realizovat pouze dvě výrobní budovy.

Tomáše Bati č. p. 600

Při návštěvě areálu je nutné se nahlásit na vrátnici. Odkáže se na tento text. Poté vám bude umožněn vstup, ale pouze ke stanovišti s QR kódem. Ve výjimečných případech (havárie apod.) může být návštěvníkům vstup do areálu odepřen.

Objekty na mapě, které nejsou zmíněné v letáku (s číslem lampy V0, na které najdete příslušný QR kód): 7: Dvojdoměk s prodejnou potraviny (N585), 8: Domovy průmyslové mládeže (N57), 12: Centrála tepla, 13: Divadlo, 15: Vila podnikového lékaře (N71), 16: Dvojdoměk Florián (N73), 17: Dvojdoměk Drofa I (N73), 19: Dvouletky (N14), 20: Provizorní ubikace (N760).

Objekty č. 11, 12 a 13 mají QR kódy umístěné v areálu Baťovských závodů.

Zručský dvůr

Součástí kupní smlouvy z 14. 2. 1939, již koncern Baťa, a. s., Zlín, nabyl pozemky k výstavbě nového továrního města ve Zruči nad Sáazavou, byl mimo jiné i hospodářský dvůr zručského zámku, který se stal v prvních měsících působení koncernu Baťa ve Zruči centrem veskerého firemního dění. Svou polohou na okraji zámečkého areálu byl z původní zručské zástavby nejbližší nově vznikající tovární čtvrti.

1. máje č. p. 2, lampa č. 279

Škola

Vzdělávání zaměstnanců bylo strategickou součástí systému Baťa. Také ve Zruči nad Sáazavou – Baťově začala ihned po spuštění výroby v květnu 1939 působit Baťova škola práce. Nejprve se učilo ve velkostatku, později v tovární budově. Po dokončení „nejmodernější školní budovy v kraji“ do ní byla přesunuta jak obecná škola (březen 1941), tak ševcovská škola a posléze i Baťova škola práce mladých žen (září 1942).

5. května č. p. 510, lampa č. N987

Svobodárna žen

Kromě rodinného bydlení, které ve Zruči nad Sáazavou – Baťově zaujímá největší zastavěnou plochu továrního města, vybudoval koncern Baťa, a. s., Zlín, také svobodárnu pro mladé zaměstnance. Hromadné ubytování bylo podle původního regulačního plánu R. H. Podzemného z roku 1939 situováno mezi továrnu a obytnou zónu, a to v sousedství společenského centra.

Lipová č. p. 596, lampa č. N51

Prodejna Baťa ve Staré Zruči

Úběc první novostavbou, kterou koncern Baťa ve Zruči nad Sáazavou vybudoval, byla prodejna obuvi na náměstí MUDr. J. Svobody č. p. 199 ve Staré Zruči, která byla otevřena 6. 5. 1938. Stalo se tak necelý rok před rozhodnutím, že právě v těsné blízkosti Zruče vznikne nové moderní tovární město.

lampa č. N610

Jednodomek

Nejkomfortnějšími sériově stavěnými obytnými domky koncernu Baťa, a. s., Zlín byl jednodomek. V baťovském továrním městě ve Zruči nad Sáazavou jich stojí jedenáct. Postaveny byly v letech 1939–1940 v rámci I. etapy výstavby rodinných domků, a to mezi dnešními ulicemi Okružní a 5. května.

Školní č. p. 525, lampa č. N81

Dvojdoměk Zruč 1939

Nejčastějším typem podnikového obytného domu ve Zruči nad Sáazavou – Baťově byly dvojdomky. Obyvali je zaměstnanci, kteří stáli přibližně uprostřed zdejší firemní profesní hierarchie. Ve Zruči bylo postaveno celkem 108 dvojdomků, z nichž 75 objektů bylo typu Zruč 1939.

Zámecká č. p. 417–8, lampa č. N640

Ředitelská vila

Předobrazem zručské vily vedoucího závodu na parcele trojúhelníkového tvaru v blízkosti továrního areálu byla nejspíše vila Stanislava Landy ve Zlíně, která vznikla jako individuální rodinný dům určený k ubytování vysoce postaveného baťovského zaměstnance. Ve Zlíně se jednalo o zakladatele a vedoucího chemického výzkumného ústavu koncernu Baťa, a. s., Zlín.

Lipová č. p. 585, lampa č. N49

Společenský dům

Poslední železobetonovou stavbou, která byla ve Zruči nad Sáazavou – Baťově dokončena před zastavením výstavby protektorátními úřady v roce 1942, byl Společenský dům. Ten se měl stát se svými dvěma sály, kinosálem, obchody, provozovna služeb a ubytovacími kapacitami centrem společenského a kulturního života v mladém továrním městě. Některé jeho prostory však byly zpočátku využívány k jiným než zamýšleným účelům, protože občanská vybavenost nebyla v dynamicky se rozvíjejícím městečku stále dostatečná.

náměstí Míru č. p. 594,
lampa č. N91

Dvojdoměk Drofa II

Dvojdomků tohoto typu, lidově zvaných „Myslivce“, je v baťovské části Zruče devět. Nacházejí se v severozápadní polovině sídliště dobově nazývané Dolní čtvrt v dnešních ulicích Okružní a Revoluční. Jejich stavba započala v červnu 1940 a skončila počátkem roku 1941. Probihala současně s budováním domků typu Drofa I a Florián. Podle původních plánů měla čtvrt rodinných domků zasahovat až na Pohoří, ale v důsledku zákazu výstavby okupačními úřady zůstalo pouze u obytné zástavby dvou ulic.

Okružní č. p. 626–7, lampa č. N29

Čtyřdoměk

Čtyřdoměk Zruč patří s obytnou plochou jedné bytové jednotky (necelých 60 m²) k typově nejmenším komfortním rodinným bydlením. Právě čtyřdoměk byl prvním typem firemního bydlení, které koncern Baťa začal pro své zaměstnance ve Zlíně hromadně budovat. Postupem času však firma přistoupila k výstavbě dvojdomků jako ideálního kompromisu mezi soukromím pro rodinu a hospodárností výstavby. Čtyřdoměk však nevyzpytl a byl dále uplatňován, především při výstavbě nových továrních měst. Ve Zruči nad Sáazavou se jich nachází dvacet a jsou rozptýleny v obytné zóně mezi ulicemi Okružní a 5. května, kde se pravidelně střídají řady dvojdomků a čtyřdomků.

Mezi ulicemi Okružní a 5. května,
lampa č. N601

